

BOMENFIETSRUTE SCHEEMDA-MIDWOLDA (GRONINGEN)

De heer C. Bouwer van het IVN (Instituut voor Natuurbeschermingseducatie) afdeling West Oldambt heeft het initiatief genomen tot de realisering van een bomenfietsroute van Scheemda naar Midwolda.

Aan de hand van een plattegrond, waarop 60 bomen staan genummerd, kan men de bomen vinden. Bij elk nummer is ook een beschrijving over de boomsoort en enkele wetenswaardigheden.

Hiernaast wordt in de tekst ook gewezen op de aanwezigheid van vogels, planten en andere landschapselementen.

De lengte is 32 km en de route kan eventueel in twee delen van ongeveer 16 km gesplitst worden. Het ene deel voert u door de dorpen Scheemda, Westerlee en Heiligerlee; het andere door Midwolda en Oostwold. De beschrijving en de routekaart werd samengesteld door het Staatsbosbeheer provincie Groningen, de Dienst Gemeentewerken te Midwolda, de Dienst Gemeentewerken en Welzijnzaken te Scheemda, de Wevebo en het Instituut voor Natuurbeschermingseducatie afdeling West Oldambt.

Wilt u al fietsend iets over bomen leren dan kunt u het boekje met kaart bestellen door f 2,60 over te maken op postgiro 817954 van de gemeente Scheemda of op rek.nr. 35.77.04. 681 van de Rabo-bank, t.n.v. gemeente Scheemda onder vermelding van "boekje boomfietsroute".

BOMEN ALS BEELD

Afgelopen voorjaar werd in Wageningen een beeldtentoonstelling gehouden waarbij door de kunstenaar Niek Kemps drie beukebomen, die op de nominatie stonden te worden geveld, volledig werden ontdaan van takken en bast. De wortels van de drie "staken" vormden in het vroege voorjaar voedingszappen dat door het beschadigde spintweefsel langs de kale stam weer naar beneden liep.

Deze kunstuiting is door vele natuur- en kunstliefhebbers niet in dank afgenomen. De protesten leidden tot het kappen van de bomen annex kunstvoorwerpen.

De Bomenstichting is van mening dat in de toekomst wat zorgvuldiger moet worden nagegaan of dergelijke kunstuitingen moeten worden gepleegd. De kunstenaar heeft op "kosten" van de boom een zeker effect behaald. Zowel opvoedkundig als ethisch gezien levert het op deze manier omgaan met bomen een negatief effect op.

VEEL VOORKOMENDE ZIEKTEN EN PLAGEN BIJ BOMEN (9)

DE BLADVLEKKENZIEKTE VAN PLATAAN

De plataan is een boom die tot nu toe in Nederland weinig last heeft van ziekten. Een uitzondering hierop vormt echter de bladvlekkenziekte die bij tijd en wijle de boom aantast. De ziekte wordt veroorzaakt door de schimmel *Gnomonia errabunda*, die de volgende schadebeelden kan veroorzaken:

- knopsterfte. De schimmel overwintert ondermeer als mycelium in de knoppen en doodt deze zodat ze in het voorjaar niet uitlopen;
- twijgsterfte. In het voorjaar tast de schimmel vanuit de knoppen de bast van de twijgen aan. Wanneer deze hierdoor worden "geringd" sterven ze af;
- verwelking van jonge bebladerde twijgen;
- bladverkleuring, die wordt gekenmerkt door een vleksgewijze scherp omliggende verbruining van het blad, welke zich vanuit de hoofdnerven in het omringende bladmoes uitbreidt, gevolgd door bladval.

De mate waarin de afzonderlijke schadebeelden voorkomen is afhankelijk van het tijdstip waarop de aantasting inzet. Aantastingen die vroeg in het groeiseizoen inzetten geven relatief veel takverwelking en twijgsterfte, aantastingen die wat later beginnen geven voornamelijk bladverkleuring. De gevolgen van de aantasting zijn kort na het uitlopen van het blad het hevigst. Soms laat de boom reeds in de maand juni het grootste gedeelte van bladeren vallen. De boom herstelt zich vervolgens snel, door het vormen van nieuwe loten, zodat aan het einde van de maand juli van de ziekte niet veel meer te zien is dan hier en daar in de kroon een verwelkt topje of een bruin gevlekt blad.

De schimmel verspreidt zich doorgaans met sporen die worden gevormd in kleine vruchtlichamen die zichtbaar zijn als zwarte spikkeltjes op de aangetaste delen. Lage temperatuur en veel regen in het voorjaar bevorderen de ontwikkeling van de ziekte.

Verder is de mate van de aantasting afhankelijk van de "herkomst" van de boom. De platanen die in Nederland worden aangeplant zijn vrijwel alle *Platanus x acerifolia*, een kruising tussen *Platanus orientalis* en *Platanus occidentalis*. De nakomelingen, die zich uit het zaad ontwikkelen hebben geen identieke genetische (erfelijke) eigenschappen.

Zodoende is er ook verschil voor wat betreft de vatbaarheid voor de bladvlekkenziekte. Het is gebleken dat bomen die wat meer "occidentalis bloed" in zich hebben in het algemeen gevoeliger zijn dan bomen met wat meer "oriëntalis bloed".

Omdat de boom zich vrij snel herstelt van een aantasting, richt de ziekte doorgaans geen noemenswaardige schade aan en wordt daarom in het openbaar groen niet bestreden.

Jonge, extreem gevoelige bomen kunnen er echter wel een flinke tik van krijgen, zodat in de kwekerij soms wordt gespoten met een fungicide. Men kan proberen de ziekte op voorhand buiten spel te zetten door voor de aanplant van plantanen, materiaal te kiezen met voldoende "oriëntalis" kenmerken.

BOOMPALLEN

Bij de keuze van boompalen zal op een aantal punten moeten worden gelet:

- de paal moet zo lang meegaan dat deze niet vervangen hoeft te worden; ter voorkoming van wortelschade is het beter een goede wat duurdere paal te nemen dan een goedkope paal voor een paar jaar;
- bedenk dat de paal de boom overeind moet houden en niet omgekeerd. Neem palen met een behoorlijke dikte, die voldoende stevigheid kunnen bieden;
- de boomband wordt aan de kop van de paal bevestigd en niet 10 tot 20 cm daaronder.

Tweeledig is de functie van boompalen: ze houden de boom overeind en recht. Toch staan die functies van de boompaal nogal eens ter discussie. De paal zou de boom lui maken, waardoor deze te weinig trekwortels zou maken die hem nu juist overeind moeten houden. Trouwens kan in sommige gevallen een kromme boom niet veel fraaier zijn dan een rechte?

Desondanks zullen toch de meeste bomen een steuntje nodig hebben. De paal wordt dan geplaatst aan de kant waar de meeste wind vandaan komt. In een normale situatie is dat het zuid-westen. Het komt nogal eens voor dat de wind door "obstakels" als flats zo'n draaiing krijgt dat één paal op het zuid-westen geen enkele steun biedt. Als niet vast te stellen is uit welke hoek de wind waait, kan het best twee palen worden geplaatst.

(Peter Kouwenhoven, Tuin & Landschap nr.1 1982)

DE NEDERLANDSE TUINENSTICHTING

De tuinkunst heeft zich in de loop der eeuwen op tal van plaatsen in ons land rond kastelen, op landgoederen en buitenplaatsen kunnen ontwikkelen. Er is een rijke traditie met eigen Nederlandse stijlkenmerken, aanpassingen aan ons landschap, klimaat en de soms sterk wisselende bodemgesteldheid. Door allerlei oorzaken

zijn er heel wat voorname tuinen verdwenen of ingrijpend veranderd. Andere zijn aangepast aan nieuwe modes en stijlen. Gelukkig is er ook nog veel in de meer oorspronkelijke vorm bewaard gebleven. Het behoud van deze tuinen is echter voor de betrokkenen, meest particuliere eigenaren, een steeds moeilijker aangelegenheid. Met name het vaak zeer arbeidsintensieve onderhoud is voor veel eigenaren niet of nauwelijks meer op te brengen. De subsidiereregelingen voor herstel en onderhoud van historische tuinen van vóór 1850, behorend bij een op de monumentenlijst geplaatst historisch huis, vormen een bescheiden mogelijkheid een beperkt deel van de kosten te dekken.

De onlangs opgerichte Nederlandse Tuinenstichting stelt zich ten doel als particuliere organisatie de karakteristieke vormgeving, ligging en beplanting van historische tuinen in stand te houden. Het gaat hier dus om waardevolle tuinen na 1850. Want in deze laatste categorie zijn ook veel waardevolle voorbeelden aanwezig.

Wie lid wil worden van de Nederlandse Tuinenstichting kan dat doen door overschrijving van minimaal f 25,- op postgiro 193 79 12 ten name van de Nederlandse Tuinenstichting te Rotterdam. Nadere inlichtingen zijn te verkrijgen op het secretariaat van de stichting, mevrouw P.A. Hengeveld, Prinsengracht 610, 1017 KS Amsterdam, telefoon 020 - 22 52 92. Een indruk van waar het de nieuwe stichting om gaat kunt u krijgen via het boek "Tuinen in Nederland", dat in iedere boekhandel verkrijgbaar is.

BOEKBESPREKING

BESTRIJDINGSMIDDELEN IN EN OM HET HUIS

In dit boekje, uitgegeven door de Stichting Natuur en Milieu, wordt de consument wegwijs gemaakt in de 600 tot 800 bestrijdingsmiddelen die op de markt zijn.

Door de hoofdbestanddelen van deze middelen en hun bijwerkingen kort en bondig te bespreken kan men zich een oordeel vormen over de middelen die in de handel zijn.

Bij een dertigtal huis-, tuin- en keukenplagen worden alternatieve bestrijdingsmiddelen besproken.

Achterin staan twee tabellen die o.a. merknamen bevatten en die nog meer duidelijkheid verschaffen.

Het boekje (150 bladzijden) is te bestellen door f 9,- over te maken op postgiro 9933 ten name van Natuurmonumenten 's-Graveland onder vermelding van "bestrijdingsmiddelenboekje".

ELSEVIERS NIEUWE BOMENGIDS

door C.J. Humphries, J.R. Press en
D.A. Sutton

Uitg.: Elsevier b.v., Amsterdam, 1982
Formaat: 12,5 x 20 cm, 320 pagina's
Prijs f 35,--

Hoewel de titel wijst op "vernieuwing" van een eerdere uitgave, kan ik nergens in het boek een aanduiding vinden van de aard van de vernieuwing. De "oude" gids heb ik niet, dus in hoeverre er sprake is van een verbetering kan ik niet beoordelen. Voor het overige is het boek, wat het pretendeert te zijn: een goede gids om bomen mee te determineren; niet meer, niet minder.

De korte, inleidende hoofdstukken zijn goed als geheugenopfrisser. Ze zijn wat te beknopt voor iemand, die onbekend is met deze materie. Vooral jammer, dat er geen beschrijving is van blad- en bloeivormen, terwijl het determineren toch vooral gebaseerd is op kennis en begrip daarvan. Blad- en bloeivormen worden wel achterin genoemd in de verklarende woordenlijst, maar uiteraard zonder enige samenhang.

De determinatietabellen zijn goed en duidelijk. Een gemis vind ik het ontbreken van een determinatietabel voor winterkenmerken. Je kunt of wilt toch niet altijd met determineren wachten op bladeren en bloemen!?

De beschrijvingen met bijbehorende tekeningen zijn goed. Het is droge kost, maar een dergelijk boek hoeft geen roman te zijn. Toch zou het noemen van een enkele bijzonderheid, zoals de gevoeligheid voor ziekten (zelfs de iepenziekte wordt niet eens genoemd!) of een bepaalde betekenis in een land of streek het geheel wat "smeuiger" maken. Dat vraagt natuurlijk wel wat van de vertaler/bewerker, maar het moet toch mogelijk zijn.

Al met al een waardevol boek en zeer bruikbaar, ook al kun je hier en daar nog wel merken, dat het oorspronkelijk vóór en door Britten geschreven is.

AGENDA

Heden t/m 29 augustus: kunsttentoonstelling op Kasteel Groeneveld te Baarn
"Met het oog op Eemland" tekeningen, aquarellen, fotografie en beelden (brons) van de kunstenaars:

Humphrey Bennet - bomen
Coraline Boomsma - wilde planten
Marianne Giltay - landschappen
Piet Klaasse - landschappen
Jan Lips - landschappen
Henk Slijper - vogels
Joanike Ring - figuren
Openingstijden: dinsdag, woensdag en vrijdag van 10.00 tot 17.00 uur en zaterdag en zondag van 12.00 tot 17.00 uur.

25 september: "Open Dag Hout" in "De Flint" te Amersfoort.

Ook dit jaar wordt er weer een "Open Dag Hout" georganiseerd door de Nederlandse Hout-academie, de Nederlandse Vereniging van Houtsoorten Verzamelaars en de Cursistenvereniging van de Nederlandse Houtacademie.

Op deze beurs vertonen zowel hobbyisten als bedrijven hout in al zijn vormen. Het doel van deze dag is het kweken van belangstelling voor hout, boom en bos. Ook de Bomenstichting zal hieraan meewerken. Op zaterdag 25 september is de beurs geopend van 11.00 tot 21.00 uur. De entreprijs is f 3,50 per persoon; kinderen tot 12 jaar gratis.

Heden t/m 10 oktober: Floriade
Paviljoen van de Bomenstichting: nummer 53.

18 t/m 22 oktober: Tuin en Park
Vakbeurs voor ontwerp, aanleg en onderhoud, inrichting van tuinen, parken, recreatieterrijnen en het openbaar groen in de Jaarbeurs te Utrecht.
De Bomenstichting is aanwezig met stand nummer 169 in de Margriethal I.

30 oktober: Donateursexcursie Bomenstichting te Baarn
Bezichtiging van Kasteel Groeneveld en het omliggende park.

LEZINGEN

Mw. Ir. M. ten Cate - van Elsland, voorzitter van de Bomenstichting en boomverzorgingsdeskundige, is in de gelegenheid van tijd tot tijd een lezing te verzorgen met als titel: "De toekomst van onze bomen".
Haar adres is: Vossenakker 1,
6711 CW EDE, tel. 08380 - 12195

"KINDERBOMEN"

Leerlingen van het kleuter- en lager onderwijs in IJsselstein hebben meegedaan aan een tekenwedstrijd met als onderwerp "De Boom" die door de Kon. Mij. voor Tuinbouw en Plantkunde, de Plantsoenendienst van IJsselstein en de Bomenstichting is georganiseerd.

Meer dan 1800 bomen zijn getekend waarvan er 250 op een speciale tentoonstelling zijn geëxposeerd en waarvan acht tekeningen door een jury zijn uitgekozen voor een

expositie op de Floriade en om als ansichtkaart te worden uitgegeven.

Uit elke leeftijdsgroep van 4 t/m 12 jaar is een tekening gekozen, waaruit de visie van het kind op een boom duidelijk tot uiting komt.

"Kinderbomen" zijn te bestellen door f 2,50 + portokosten f 2,- = f 4,50

over te maken op postgiro 2108755 ten name van Penn. Bomenstichting Utrecht.

"Twee oudjes"

"De verdrietige boom"